

СЕКЦІЯ 6 КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 342.7:81'25]:343.1(477:4-6ЄС)

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2026-3-12>

ПРАВО НА ПЕРЕКЛАД ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СВІТЛІ ДИРЕКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЙОГО ТЛУМАЧЕННЯ СУДОМ ЄС

Ахтирська Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник Навчальної лабораторії з вивчення права Європейського Союзу
Національної школи суддів України
Akhtyrskan@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3357-7722

Метою підготовки статті є виявлення прогалин у чинному кримінальному процесуальному законодавстві щодо права на усний та письмовий переклад у кримінальному провадженні в контексті зобов'язань України щодо європейської інтеграції та внесення пропозицій на предмет приведення даних положень національного права до стандартів ЄС.

При проведенні дослідження застосовані **методи** аналізу правових актів Європейського Союзу, насамперед Директиви 2010/64/ЄС про право на усний та письмовий переклад у кримінальному провадженні та Директиви 2012/13/ЄС про право на інформацію у кримінальному провадженні. Особлива приділена аналізу та узагальненню судової практики Суду Європейського Союзу, яка роз'яснює зміст права на усний переклад, визначає стандарти його забезпечення та встановлює підходи до захисту процесуальних прав осіб, які не володіють мовою кримінального провадження.

Результатами дослідження стало встановлення, що право на переклад є невід'ємною частиною права на справедливий судовий розгляд та ефективний доступ до правосуддя. Доведено, що практика Суду ЄС може використовуватися національними судами для аргументації та обґрунтування правової позиції, відповідно до якої держава має обов'язок забезпечувати переклад ключових процесуальних документів, права особи оскаржувати відмову у наданні перекладу або неналежну якість перекладу, а також необхідності інформування особи мовою, яку вона розуміє. Стандарти ЄС передбачають механізми оцінки потреби у перекладі, створення реєстрів кваліфікованих перекладачів та гарантування належної якості перекладацьких послуг.

На основі аналізу національного законодавства України було зроблено **висновки** про наявність проблем щодо правового регулювання, зокрема відсутність процедури визначення потреби у перекладі, законодавчо визначеного переліку документів, що підлягають обов'язковому перекладу, реєстру судових перекладачів та ефективних механізмів оскарження якості перекладу. Внесена пропозиція про необхідність вдосконалення кримінального процесуального законодавства України відповідно до стандартів Європейського Союзу, зокрема, створити службу судових перекладачів, унормувати порядок ведення Реєстру судових перекладачів, доповнити Кримінального процесуального кодексу України з метою гарантування права на переклад та визначення переліку документів, що підлягають обов'язковому письмовому перекладу.

Ключові слова: право на переклад, кримінальне провадження, усний переклад, письмовий переклад, право на справедливий суд, процесуальні права, Суд Європейського Союзу, Директива 2010/64/ЄС, Директива 2012/13/ЄС, європейська інтеграція, адаптація законодавства, судові перекладачі.

THE RIGHT TO TRANSLATION DURING CRIMINAL PROCEEDINGS IN LIGHT OF EUROPEAN UNION DIRECTIVES AND THEIR INTERPRETATION BY THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Akhtyrskaya Nataliia Mykolaivna,
Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Head of the Training Laboratory for the Study of European Union Law
National School of Judges of Ukraine
Akhtyrskaya.n@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3357-7722

The purpose of this article is to identify gaps in the current criminal procedure legislation regarding the right to oral and written interpretation in criminal proceedings, in the context of Ukraine's commitments to European integration, and to propose measures to bring these provisions of national law into line with EU standards.

The research employed methods for analyzing European Union legal acts, primarily Directive 2010/64/EU on the right to interpretation and translation in criminal proceedings and Directive 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings. Particular attention was paid to analyzing and summarizing the case law of the Court of Justice of the European Union, which clarifies the meaning of the right to interpretation, defines standards for ensuring it, and establishes approaches to protecting the procedural rights of individuals who do not speak the language of the criminal proceedings.

The study concluded that the right to interpretation is an integral part of the right to a fair trial and effective access to justice. It has been demonstrated that the case law of the Court of Justice of the European Union can be used by national courts to argue and substantiate the legal position that the state has a duty to provide translations of key procedural documents, that individuals have the right to challenge a refusal to provide a translation or the inadequate quality of a translation, and that individuals must be informed in a language they understand. EU standards provide for mechanisms to assess the need for translation, create registries of qualified translators, and ensure the proper quality of translation services.

Based on an analysis of Ukraine's national legislation, conclusions were drawn regarding existing problems in legal regulation, specifically the absence of a procedure for determining the need for translation, a legally defined list of documents subject to mandatory translation, a registry of court translators, and effective mechanisms for appealing the quality of a translation. A proposal was made regarding the need to improve Ukraine's criminal procedure legislation in accordance with European Union standards, specifically to establish a court interpreter service, standardize the procedure for maintaining the Register of Court Interpreters, and amend the Criminal Procedure Code of Ukraine to guarantee the right to translation and define the list of documents subject to mandatory written translation.

Keywords: right to translation, criminal proceedings, interpretation, written translation, right to a fair trial, procedural rights, Court of Justice of the European Union, Directive 2010/64/EU, Directive 2012/13/EU, European integration, legislative adaptation, court interpreters.

Вступ. Право на переклад в законодавстві України визначено абстрактно, що не забезпечує процедури первісної перевірки необхідності перекладу, не існує реєстру перекладачів, які спеціалізуються на правничому перекладі, належним чином не врегульоване право оскарження якості перекладу, не визначено перелік документів, які підлягають обов'язковому перекладу на рідну мову або мову, яку може розуміти особа тощо. Правові позиції суддів є неодностайними, що не створює єдності судової практики та не сприяє захисту прав учасників кримінального провадження на одержання усного або письмового перекладу. З метою реалізації завдань, визначених в Національній програмі адаптації законодавства до стандартів ЄС, постає нагальне завдання дослідити механізм перевірки володіння особою мовою здійснення судочинства та порядків фіксації відмови особи від перекладача; внести пропозиції щодо унормування процедури оскарження особою постанови про відмову у наданні перекладача та створення реєстру судових перекладачів з визначенням критеріїв, які ставляться до фахівців такого рівня.

Проблема удосконалення права на переклад у кримінальному провадженні останніми роками досліджувалась такими вченими як Я.С. Остапенко (Остапенко Я.С., 2018:139-141), Н.Г. Габлей (Габалей Н.Г., 2018:105-108), К.А. Літвін (Літвін К.А., 2016), О.М. Калужна (Калужна О.М., 2021:191-205), О.В. Сіренко (Сіренко О.В., 2020:408-414), А. А. Страшок (Страшок А.А., 2021:151-160) та іншими вченими і практиками. Водночас процес євроінтеграції потребує досягнення відповідності національного законодавства стандартам Європейського Союзу, що зумовлює доцільність подивитись на цю проблему через призму Директив та практики Суду ЄС.

1. Правова регламентація участі перекладача у кримінальному провадженні в світлі Директив ЄС

Посилення глобалізаційних та євроінтеграційних процесів сприяло безперешкодному транскордонному переміщенню людей та товарів, що підвищило ризики вчинення кримінальних правопорушень. Щодня кордони держав-членів ЄС перетинає близько 4 млн. осіб. Щороку з кримінальним судочинством

в ЄС стикається 9 млн. осіб, з яких 1 млн. дітей. Підозрювані, обвинувачувані, потерпілі з різних держав ЄС та третіх країн беруть участь у процесі правосуддя, яке здійснюється *державною мовою*. Панас Мирний у 1920 році писав: «Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування» (Мирний П., 1920). Видатному італійському філософу, письменнику та культурологу Умберто Еко належить фраза «Мова Європи – це переклад» (Umberto Eco, 2003). Цей вислів означає, що єдина європейська культура побудована на постійному діалозі, сприйнятті та взаєморозумінні різних народів, де процес перекладу є головним інструментом єднання та збереження унікальної мультикультурної ідентичності континенту.

Європейський Союз є центром повсякденного життя приблизно 450 мільйонів європейських громадян, включає 27 держава-членів та має 24 офіційні мови. Щоб спілкуватися з усіма своїми громадянами та, зокрема, гарантувати рівне ставлення, прозорість і доступність рішень, Європейський Союз повинен говорити їхньою мовою. Багатомовність – це основоположний принцип ЄС. Воно відображає цінність «культурного та мовного різноманіття», яке захищене договорами ЄС (ДЕС та ДФЕС) та Хартією основоположних прав ЄС. Так, в ст. 2 Договору про Європейський Союз визначено, що Європейський Союз ґрунтується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, а також поваги до прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин (Traite sur le fonctionnement de L'union Européennes, 2012). Згідно зі ст. 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу, кожна людина, чиї права та свободи, гарантовані законодавством Європейського Союзу, порушені, має право на ефективний засіб правового захисту перед судом відповідно до умов, встановлених цією статтею. Кожна людина має право на справедливий та відкритий судовий розгляд у відповідні терміни незалежним і неупередженим судом, раніше створеним законом. Кожен має мати можливість отримати пораду, захист та представництво. Правова допомога надається тим, кому не вистачає ресурсів, оскільки така допомога необхідна для забезпечення ефективного доступу до правосуддя (Charte des droits fondamentaux de L'union Européenne, 2000). Стратегія щодо ефективного виконання Хартії основних прав Європейським Союзом (Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union, 2010), прийнята Європейською Комісією у 2010 році, підкреслювала важливість того, щоб ЄС був зразковим, та вказувала, як Комісія має намір забезпечити повне дотримання Хартії з боку ЄС. 2 грудня 2020 року схвалено *Стратегію щодо посилення застосування*

Хартії основних прав у Європейському Союзі, якою пропонуються конкретні заходи для посилення застосування Хартії. Вона базується на чотирьох напрямках: 1) забезпечення ефективного застосування Хартії державами-членами; 2) надати можливості для дій організаціям громадянського суспільства, правозахисникам та фахівцям у галузі правосуддя; 3) заохочувати інституції ЄС використовувати Хартію як орієнтир для своєї діяльності; 4) підвищити обізнаність громадян щодо прав, які їм надає Хартія (Strategy to strengthen the application of the Charter of Fundamental Rights in the EU, 2020).

ЄС сприяє багатомовності у всіх своїх інституціях. Усі співробітники ЄС повинні володіти кількома мовами ЄС. Публічні заходи, такі як парламентські засідання або слухання в суді, проводяться будь-якою з офіційних мов ЄС із забезпеченням перекладу на багато інших мов. Законодавство публікується всіма офіційними мовами. Будь-який громадянин ЄС має право на доступ до інформації, звернення до інститутів та отримання відповіді своєю рідною мовою, зокрема від Суду Європейського Союзу. В ЄС 24 офіційні мови: *болгарська, іспанська, чеська, данська, німецька, естонська, грецька, англійська, французька, ірландська, хорватська, італійська, латиська, литовська, угорська, мальтійська, нідерландська, польська, португальська, румунська, словацька, словенська, фінська та шведська*. Суд ЄС працює на всіх 24 мовах. Цього не робить жоден інший суд у світі. Це означає, що Суд ЄС повинен бути здатний обробляти загалом 552 можливі мовні комбінації, оскільки документи кожною мовою можуть бути перекладені на 23 інші мови. Багатомовна політика Суду ЄС гарантує, що всі учасники справи можуть спілкуватися з Судом будь-якою з офіційних мов ЄС. Це також дозволяє всім читати та розуміти рішення Суду ЄС. У 2025 році було 973 співробітники, які забезпечували усний та письмовий переклад, що становить 44% персоналу Суду ЄС (600 юристів-лінгвістів, 70 перекладачів та інші особи). Згідно зі Звітом Суду ЄС, у 2025 році служба юридичного перекладу підготувала 1 386 000 сторінок текстів у межах 511 судових засідань з перекладом (The Court in numbers, 2025).

Директивою 2012/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 травня 2012 року щодо права на інформацію у кримінальному провадженні (Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012) встановлено мінімальні правила щодо інформування про права підозрюваних або обвинувачених. *Право на усний та письмовий переклад передбачено* п. «d» ч. 1 ст. 3. Держави-члени повинні забезпечити, щоб під час надання інформації відповідно до цієї Директиви підозрюваним або обвинуваченим, у разі необхідності, надавалися переклади або усні переклади мовою, яку вони розуміють, відповідно до стандартів, викладених у Директиві 2010/64/ЄС.

Основним документом, що детально регламентує право учасників судочинства на переклад є Директива 2010/64/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року щодо права на усний та письмовий переклад у рамках кримінального провадження (Directive 2010/64/UE du Parlement Européen et du Conseil du 20 octobre 2010), що діє на всій території ЄС з 27 жовтня 2013 року. Стаття 82(2) Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) забезпечує правову основу для прийняття за допомогою директив мінімальних правил щодо «прав осіб у кримінальному провадженні». Директива 2010/64/ЄС є першим правовим актом, прийнятим відповідно до статті 82(2) Договору про функціонування Європейського Союзу, якою визначається, що у міру необхідності для сприяння взаємному визнанню судових рішень та судових постанов, а також поліцейському та судовому співробітництву у кримінальних справах, що мають транскордонний характер, Європейський парламент та Рада, ухвалюючи директиви відповідно до звичайної законодавчої процедури, можуть встановлювати мінімальні правила. Ці мінімальні правила враховують відмінності між правовими традиціями та системами держав-членів. Вони стосуються: а) взаємної допустимості доказів між державами-членами; б) *прав осіб у кримінальному провадженні*; с) *прав жертв злочинів*; d) інших конкретних елементів кримінального провадження, які Рада попередньо визначить своїм рішенням; для прийняття цього рішення Рада ухвалює рішення одногосно після схвалення Європейським парламентом. Прийняття мінімальних правил, зазначених у цьому пункті, не заважає державам-членам зберігати або запроваджувати вищий рівень захисту осіб (Traite sur le Fonctionnement de L'union Europeenne, 2012).

Забезпечуючи спільні мінімальні стандарти щодо процесуальних прав у кримінальному провадженні, Директива сприяє загальній меті підвищення взаємної довіри шляхом покращення застосування принципу взаємного визнання, що є засадничою умовою функціонування простору свободи, безпеки та справедливості ЄС. Вона допомагає зміцнити взаємну довіру, забезпечуючи більш послідовне виконання деяких аспектів права на справедливий судовий розгляд, викладених у статті 47 Хартії основних прав ЄС. Директива є першим нормативним актом, що впливає з Дорожньої карти щодо зміцнення процесуальних прав підозрюваних або обвинувачених у кримінальному провадженні, прийнятої у 2009 році. Після прийняття цієї Директиви на рівні ЄС було проведено подальшу роботу щодо процесуальних прав.

Держави-члени забезпечують, щоб підозрюваним або обвинуваченим особам, які не розмовляють мовою відповідного кримінального провадження або не розуміють її, без затримки надавали послуги перекладу під час кримінального провадження в слідчих та судових

органах, зокрема під час допиту в поліції, усіх судових засідань та будь-яких необхідних підготовчих слухань. У разі необхідності для забезпечення справедливості провадження переклад має бути доступним для спілкування між підозрюваними або обвинуваченими особами та їхніми адвокатами у безпосередньому зв'язку з будь-яким допитом або слуханням під час провадження або з поданням апеляції чи інших процесуальних заяв. Право на переклад включає належну допомогу особам із порушеннями слуху або мовлення. Заслуговує на увагу обов'язок впровадження процедури або механізму для з'ясування того, чи підозрювані або обвинувачені особи розмовляють та розуміють мову кримінального провадження і чи потребують вони допомоги перекладача. На держави покладається обов'язок забезпечити право підозрюваних або обвинувачених оскаржити рішення про відсутність потреби в перекладі, а також, у разі надання перекладу, можливість подати скаргу на те, що якість перекладу є недостатньою для забезпечення справедливості судового розгляду. У разі необхідності можуть використовуватися засоби зв'язку, такі як відеоконференції, телефон або Інтернет, за винятком випадків, коли для забезпечення справедливості судового розгляду необхідна фізична присутність перекладача.

У провадженнях щодо виконання європейського ордеру на арешт держава-виконавець також гарантує, щоб її компетентні органи надавали особам, щодо яких ведеться таке провадження і які не розмовляють мовою судового розгляду або не розуміють її, переклад відповідно до таких самих стандартів. Якість перекладу має бути достатньою для забезпечення справедливості судового розгляду, зокрема шляхом забезпечення того, щоб підозрювані або обвинувачені особи були обізнані з обвинуваченням проти них та мали змогу реалізувати своє право на захист. Підозрюваним або обвинуваченим особам, які не розуміють мови відповідного кримінального провадження, у розумний строк надається *письмовий переклад усіх документів, які є необхідними для забезпечення можливості реалізації ними права на захист та гарантування справедливості провадження*. До необхідних документів належать будь-яке рішення про позбавлення особи волі, будь-яке обвинувачення або пред'явлення обвинувачення, а також будь-який вирок. Компетентні органи у кожному конкретному випадку вирішують, чи є будь-який інший документ важливим. Підозрювані або обвинувачені особи чи їхні адвокати можуть подати обґрунтований запит з цього приводу. Не вимагається переклад тих частин важливих документів, які не мають значення для того, щоб підозрювані або обвинувачені особи могли ознайомитися з матеріалами справи проти них.

Підозрювані або обвинувачені особи мають право оскаржити рішення про відсутність необхідності перекладу документів або їхніх уривків, а також, у разі надання перекладу,

мають можливість подати скаргу на те, що якість перекладу є недостатньою для забезпечення справедливості судового розгляду. У провадженні щодо виконання європейського ордеру на арешт держава-виконавець забезпечує, щоб її компетентні органи надавали будь-якій особі, щодо якої ведеться таке провадження і яка не розуміє мови, якою складено європейський ордер на арешт або на яку його переклала держава-емітент, письмовий переклад цього документа. *Будь-яка відмова від права на переклад документів має відбуватися за умови, що підозрювані або обвинувачені особи отримали попередню юридичну консультацію або іншим чином були повністю поінформовані про наслідки такої відмови, а також що відмова була однозначною та надана добровільно.*

Переклад має бути достатньої якості для забезпечення справедливості судового розгляду, зокрема шляхом гарантування того, що підозрювані або обвинувачені особи знають про висунуті проти них звинувачення та мають можливість реалізувати своє право на захист. Державами покриваються витрати на усний та письмовий переклад незалежно від результату судового розгляду.

З метою забезпечення належної якості усного та письмового перекладу та ефективного доступу до них держави-члени докладають зусиль для створення *реєстру або реєстрів незалежних перекладачів, які мають відповідну кваліфікацію*. Після створення таких реєстрів або реєстрів, у разі необхідності, надаються у розпорядження адвокатів та відповідних органів. Держави-члени забезпечують, щоб перекладачі та перекладачі-синхроністи були зобов'язані дотримуватися конфіденційності щодо усного та письмового перекладу. Без шкоди для незалежності судової влади та відмінностей в організації судової системи в межах Союзу, держави-члени вимагають від осіб, відповідальних за підготовку суддів, прокурорів та судового персоналу, які беруть участь у кримінальних провадженнях, приділяти особливу увагу особливостям спілкування за допомогою перекладача з метою забезпечення ефективного та результативного спілкування. У разі, коли підозрюваний або обвинувачений був допитаний або заслуханий слідчим або судовим органом за допомогою перекладача, коли було надано усний переклад або усне резюме основних документів у присутності такого органу, або коли особа відмовилася від права на переклад необхідно, щоб було задокументовано, що ці події мали місце, з використанням процедури фіксації згідно з законодавством відповідної держави-члена.

Відповідно до статті 9, держави-члени мали транспонувати Директиву у національне законодавство до 27 жовтня 2013 року. На дату закінчення строку транспонування 16 держав-членів не повідомили Європейській Комісії про необхідні заходи: Бельгія, Болгарія, Ірландія, Греція, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва,

Люксембург, Угорщина, Мальта, Австрія, Румунія, Словенія, Словаччина та Фінляндія. Як наслідок, 29 листопада 2013 року Комісія ухвалила рішення розпочати процедуру порушення, відповідно до статті 258 ДФЄС, проти цих 16 держав-членів за неповідомлення або часткове повідомлення про заходи щодо транспонування. Оцінка транспонування положень Директиви виявила певні проблеми щодо дотримання вимог у кількох державах-членах, зокрема стосовно спілкування між підозрюваними або обвинуваченими особами та їхніми адвокатами, перекладу основних документів, а також витрат на усний та письмовий переклад.

Станом на 2018 рік Європейською Комісією було підготовлено звіт, згідно з яким у більшості держав-членів момент та тривалість застосування права на усний та письмовий переклад забезпечуються загальним положенням, яке вказує на момент, коли це право застосовується (наприклад, «у будь-який час під час кримінального провадження», «протягом усього кримінального провадження», «у кримінальному провадженні», «під час здійснення процесуальних дій»).

Однак момент та спосіб інформування осіб про те, що вони підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, у більшості держав-членів не згадуються прямо у заходах щодо транспонування, але можуть бути виведені з детального аналізу різних стадій кримінального провадження у відповідних правових системах. Більшість держав-членів прямо включили до національного законодавства положення про право на переклад для спілкування з адвокатом. Однак у деяких державах-членах це право згадується лише в юридичній практиці, коментарях до національних законів або судовій практиці та положеннях, що забезпечують загальне право на переклад, що впливає на дотримання Директиви. У деяких інших державах-членах, на відміну від Директиви, це право залежить від конкретного запиту підозрюваної або обвинуваченої особи або, як альтернатива, їхнього адвоката.

В одній державі-члені спочатку призначають *адвоката в якості перекладача*, якщо той знає мову підозрюваного або обвинуваченого, і лише в іншому випадку надають кваліфікованого перекладача. Щодо «належної допомоги», яка надається цій категорії осіб, 10 держав-членів прямо згадують послуги перекладача жестової мови, тоді як сім держав-членів просто згадують послуги перекладу загалом. У 10 державах-членах для забезпечення належної допомоги перевага надається письмовому спілкуванню. У кількох державах-членах належна допомога може надаватися особами, знайомими підозрюваним або обвинуваченим. Більшість держав-членів встановлюють обов'язок оцінювати потребу в перекладі на кожному етапі провадження, але без створення спеціального механізму для цієї мети. Лише дві держави-члени створили спеціальний механізм. Більшість держав-членів

перелічили документи, які слід вважати основними відповідно до цього положення, хоча й не обов'язково використовуючи термін «основні документи». Перелік документів, що підлягають перекладу, у більшості випадків є орієнтовним і дозволяє перекладати додаткові документи, крім тих, для яких це є обов'язковим. Декілька держав-членів виходять за межі цього мінімального стандарту, передбачаючи, що суттєві документи завжди мають перекладатися повністю, а не лише релевантні уривки (Rapport de la Commission au Parlement Européen et AU Conseil sur la mise en œuvre de la directive 2010/64/UE 17, 2018).

2. Тлумачення «права на усний та письмовий переклад» Судом Європейського Союзу

Суд Європейського Союзу сформував правові позиції та розтлумачив положення низки нормативних актів, що регулюють право на переклад.

Так, у рішенні від 6 жовтня 2021 року Суд дав відповідь на запит районного суду в Лодзі (Польща): *«Чи дає вручення засудженій особі рішення про накладення грошового покарання без надання перекладу мовою, яку розуміє адресат, право органу держави виконання відмовити у виконанні рішення на підставі положень, що імплементують статтю 20(3) Рамкового рішення 2005/214, з мотивів порушення права на справедливий судовий розгляд?»* Цей запит про попереднє рішення стосується тлумачення статті 20(3) Рамкового рішення Ради 2005/214/JHA від 24 лютого 2005 року про застосування принципу взаємного визнання до фінансових санкцій, із змінами, внесеними Рамковим рішенням Ради 2009/299/JHA від 26 лютого 2009 року. Запит подано в рамках провадження, порушеного Centraal Justitieel Incassobureau, Ministerie van Veiligheid en Justitie (CJIB) (Центральним агентством зі стягнення штрафів Міністерства юстиції та безпеки, Нідерланди) з метою визнання та примусового виконання в Польщі фінансового штрафу, накладеного на D.P. у Нідерландах за порушення правил дорожнього руху.

У преамбулі до Рамкового рішення 2005/214 зазначено, що Європейська Рада схвалила принцип взаємного визнання, який має стати наріжним каменем судової співпраці як у цивільних, так і у кримінальних справах у межах Європейського Союзу. Принцип взаємного визнання повинен застосовуватися до фінансових санкцій, накладених судовими або адміністративними органами, з метою полегшення виконання таких санкцій у державі-члені, відмінній від держави, в якій ці санкції були накладені. 21 січня 2020 року CJIB подав позов до суду, що звернувся з запитом, з проханням про визнання та виконання його рішення від 22 липня 2019 року, яке набуло законної сили 2 вересня 2019 року, яким на D.P., резидента Польщі, було накладено штраф у розмірі 210 євро за порушення правил дорожнього руху.

У відповідь на запит про надання інформації, надісланий цим судом до CJIB, останній зазначив, що рішення від 22 липня 2019 року *не було повідомлено його адресату разом із перекладом на польську мову*. Він додав, що це рішення було складено нідерландською мовою та містило додаткові пояснення англійською, французькою та німецькою мовами, а також посилання на веб-сайт www.cjib.nl, де надається інформація, зокрема, щодо способів, якими зацікавлена особа може сплатити штраф, оскаржити його та зв'язатися з CJIB, щоб поставити запитання або отримати додаткові пояснення.

Під час слухання у суді, що звернувся із запитом, D.P. пояснив, що він отримав лист із Нідерландів, який не містив перекладу польською мовою, тому він не зміг відповісти на цей лист, оскільки не розумів його змісту.

Визнаючи, що Рамкове рішення 2005/214 не містить жодного положення, яке б прямо встановлювало обов'язок надати адресату рішення про накладення грошового штрафу його переклад, суд, що звернувся із запитом, вважає, що, подібно до повідомлень про правопорушення, що підпадають під сферу застосування Директиви (ЄС) 2015/413 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2015 року щодо сприяння трансграничному обміну інформацією про правопорушення у сфері дорожнього руху, пов'язані з безпекою дорожнього руху, та Директиви 2010/64/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року про право на усний та письмовий переклад у кримінальному провадженні, *будь-яке рішення про накладення грошового штрафу в контексті Рамкового рішення 2005/214 має бути вручене засудженій особі мовою, яку вона розуміє, щоб вона могла реалізувати свої права на захист та щоб гарантувати її право на справедливий судовий розгляд*.

У цьому контексті у рішеннях ЄСПЛ у справі від 28 серпня 2018 року «Vizgirda проти Словенії» та у справі від 21 лютого 1984 року «Озтюрк проти Німеччини» зазначено, що право на отримання перекладу судового рішення та інформації щодо можливості оскарження цього рішення є *суттєвими аспектами права на справедливий судовий розгляд*, права, гарантовані статтею 6 ЄКПЛ, застосовуються також у справах щодо неповнолітніх, зокрема у справах про дрібні правопорушення. Суд ЄС у рішенні від 12 жовтня 2017 року у справі Sleutjes (C-278/16) визнав, що вимога щодо перекладу існує навіть у справах, що стосуються дрібних правопорушень.

Дотримання права на ефективний судовий захист вимагає не лише гарантії фактичного та ефективного отримання рішень, тобто повідомлення про ці рішення їх адресатам (рішення від 5 грудня 2019 року у справі Centraal Justitieel Incassobureau (Визнання та виконання фінансових санкцій), C-671/18), а й того, щоб таке повідомлення давало змогу адресатам з'ясувати підстави, на яких

ґрунтується прийняте стосовно них рішення, а також засоби правового захисту проти такого рішення та встановлений для цього строк, щоб вони могли ефективно захищати свої права та вирішувати, маючи повну інформацію про відповідні факти, чи є сенс оскаржувати це рішення в суді (рішення від 18 липня 2013 року, Комісія та інші проти Каді, C-584/10 P, C-593/10 P та C-595/10).

Дотримання права на справедливий судовий розгляд та прав на захист вимагає від органів держав-членів, які накладають фінансове покарання у значенні статті 1(а) Рамкового рішення 2005/214, забезпечити, щоб після повідомлення про рішення, що містить таке покарання, відповідна особа була *поінформована мовою, яку вона розуміє*, про ті елементи цього рішення, які є необхідними для того, щоб вона могла зрозуміти, в чому її звинувачують, та мала змогу повною мірою реалізувати свої права на захист або, за потреби, отримати повний переклад цих елементів. Ці елементи включають, зокрема, факти, на яких ґрунтується повідомлене рішення, вчинений злочин, призначене покарання, засоби правового захисту, доступні проти цього рішення, встановлений для цього строк та зазначення органу, до якого має бути подано апеляцію. Якщо відповідна особа *заявляє про необхідність перекладу*, компетентні органи держави-члена, що видала рішення, повинні вжити всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб такий переклад було підготовлено якомога швидше.

З огляду на це Суд ЄС постановив, що статтю 20(3) Рамкового рішення Ради 2005/214/JHA від 24 лютого 2005 року про застосування принципу взаємного визнання до грошових штрафів слід тлумачити як таку, що *дозволяє органу держави-виконавця відмовити у виконанні рішення, у значенні статті 1(а) рамкового рішення, яким накладається фінансове покарання за правопорушення у сфері дорожнього руху, якщо про це рішення було повідомлено його адресату без перекладу на мову, яку він розуміє, тих елементів рішення, які є необхідними для того, щоб він міг зрозуміти висунуте проти нього обвинувачення та повною мірою реалізувати свої права на захист, та без надання адресату можливості отримати такий переклад на його запит* (Judgement of the Court (First Chamber) 6 October 2021).

У іншому рішенні Суд ЄС дійшов висновку, що недотримання єдності принципу щодо надання права на переклад, зупиняє строки на оскарження рішень.

На запит Staatsanwaltschaft Aachen (Прокуратура м. Аахен, Німеччина) Місцевий суд Дюрена (Amtsgericht Düren, Німеччина) ухвалив постанову про покарання відповідно до статей 407 та наступних статей Кримінально-процесуального кодексу щодо громадянина Нідерландів, наклавши на нього штраф за те, що він не зупинився на місці дорожньо-транспортної пригоди. Постанова про накладення штрафу містила інформацію про доступні

засоби правового захисту, в якій зазначалося, що вона набуде юридичної сили та підлягатиме примусовому виконанню лише в тому випадку, якщо протягом двох тижнів з моменту її вручення громадянин не оскаржить *німецькою мовою* до суду Дюрена (Amtsgericht Düren) у письмовій формі або шляхом подання заяви, зареєстрованої в судовому секретаріаті. Засуджений отримав *постанову німецькою мовою разом з перекладом на голландську мову лише інформації про засоби правового захисту*. У електронних листах, надісланих до Amtsgericht Düren (Місцевий суд, Дюрен), він виклав свою позицію щодо ухваленної проти нього постанови про накладення штрафу *нідерландською мовою*. Суд повідомив обвинуваченого, що листи, подані до суду, мають бути написані *німецькою мовою*. Адвокат подав заперечення проти постанови про накладення штрафу. Суд відхилив це заперечення як неприйнятне через його несвоєчасне подання. Ця ухвала була оскаржена в апеляційному порядку.

Суд вважає, що два електронні листи від засудженого хоча й були отримані судом у строк, встановлений для подання заперечення, не є дійсним запереченням. Навіть якщо припустити, що ці електронні листи відповідають встановленій німецьким законодавством формі, згідно з якою заперечення має бути складено в письмовій формі, ці листи, у будь-якому разі, *не були написані німецькою мовою*. З цієї причини заперечення не могло бути визнане прийнятним, оскільки його було повідомлено нідерландською мовою про те, що він повинен написати таке заперечення *німецькою мовою*.

Однак суд, що звернувся із запитом до Суду ЄС, вказав, по-перше, що пункт 37(3) StPO передбачає, що обвинуваченому, який не володіє німецькою мовою, «вирок» має бути вручений разом із перекладом мовою, яку він розуміє. По-друге, пункт 187(2) Закону про судоустрій (GVG) передбачає, що, як правило, необхідно надати письмовий переклад, зокрема, постанов про покарання та не остаточних судових рішень. У цьому контексті суд, що звернувся із запитом, запитував, чи поняття «судове рішення» (*Urteil*) у значенні пункту 37(3) StPO, тлумаченого у світлі статті 3 Директиви 2010/64, має також охоплювати постанови про покарання (*Strafbefehle*). Якщо так, то з цього випливало б, що вручення постанови про накладення штрафу було недійсним, оскільки вона не була надана разом із повним перекладом на *нідерландську мову, внаслідок чого строк для подання заперечення навіть не почав відраховуватися*. За цих обставин Регіональний суд Аахена зупинив провадження у справі та звернутися до Суду з таким попереднім запитом: «Чи слід тлумачити статтю 3 Директиви 2010/64 таким чином, що термін «судове рішення» (*Urteil*) у пункті 37(3) [StPO] також охоплює постанови про накладення штрафу (*Strafbefehle*) у значенні пунктів 407 і наступних [StPO]?»

Стаття 1(1) Директиви 2010/64 передбачає право на усний та письмовий переклад, зокрема, у кримінальному провадженні. Крім того, стаття 1(2) цієї директиви встановлює, що це право застосовується до осіб з моменту, коли компетентні органи держави-члена повідомляють їм про те, що вони підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, до завершення судового розгляду, під яким розуміється остаточне вирішення питання про те, чи вчинили вони правопорушення, включаючи, у разі необхідності, винесення вироку та вирішення будь-якої апеляції. Отже, ситуація особи, яка подала заперечення проти постанови про накладення штрафу, явно підпадає під сферу застосування Директиви 2010/64, в результаті чого ця особа повинна мати можливість скористатися правом на усний переклад та письмовий переклад, гарантованим цією директивою (рішення від 15 жовтня 2015 року, *Covaci*, C-216/14).

Щодо того, чи стосується це право в даному випадку відповідної постанови про накладення штрафу, слід мати на увазі, що стаття 3(1) Директиви 2010/64 передбачає право підозрюваних або обвинувачених осіб, які не розуміють мови кримінального провадження, на отримання *письмового перекладу всіх «документів, що мають істотне значення»*. Постанова про накладення штрафу є одночасно обвинувальним актом і судовим рішенням у значенні статті 3(2) Директиви 2010/64.

Суд ЄС у цій справі дійшов висновку, що статтю 3 Директиви 2010/64/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року про право на усний та письмовий переклад у кримінальному провадженні слід тлумачити таким чином, що такий захід, як передбачений національним законодавством наказ про накладення санкцій за дрібні правопорушення, ухвалений суддею за спрощеною односторонньою процедурою, становить «документ, що має істотне значення». У відповідності до статті 3(1) цієї директиви, письмовий переклад такого документу повинен бути наданий підозрюваним або обвинуваченим особам, які не розуміють мови відповідного судового провадження, з метою надання їм можливості реалізувати свої права на захист і забезпечити справедливості судового провадження (*Presuda Suda (peto vijeće)* 12. listopada 2017).

Спір у іншій справі та питання, поставлене для отримання попереднього рішення португальським судом стосувався наступного. Т.Л., громадянин Молдови, який не володіє португальською мовою, перебував під слідством в Португалії у зв'язку зі злочинами, що полягали у чиненні опору співробітникам поліції, недбалому керуванні дорожнім транспортним засобом та керуванні транспортним засобом без дійсного посвідчення водія. Протокол був перекладений румунською мовою, офіційною мовою Молдови. Обвинувальний акт був складений португальською мовою, процесуальні дії здійснювались без призначення

перекладача та без перекладу цього документа на румунську мову.

Особу було засуджено до 3 років позбавлення волі з відстрочкою виконання покарання на такий самий строк та додаткового покарання у вигляді заборони керувати транспортними засобами протягом 12 місяців, а також штрафу в розмірі 6 євро на день протягом 80 днів, тобто загалом 480 євро. Під час судового розгляду Т.Л. надавали допомогу адвокат та перекладач. З метою виконання програми пробації компетентні органи безрезультатно намагалися зв'язатися з засудженим за адресою, вказаною в обвинувальному вироку. Потім Т.Л. було викликано ухвалою суду для заслуховування щодо його невиконання умов програми пробації складеного *португальською мовою*. Оскільки Т.Л. не з'явився у зазначений день, цей суд постановою скасував відстрочку виконання покарання у вигляді позбавлення волі. Т.Л. був заарештований за його новою адресою з метою виконання вироку. Т.Л. подав позов з вимогою визнати недійсними обвинувального акту, ухвали про виклик його до суду та ухвали про скасування відстрочки виконання покарання у вигляді позбавлення волі. Він стверджував, що не повідомив про зміну місця проживання, оскільки не знав про обов'язок це зробити або про наслідки невиконання цього обов'язку, оскільки документ, в якому були викладені цей обов'язок та ці наслідки, не було перекладено *румунською мовою*. Крім того, йому не надавали допомоги перекладача ані під час цієї процедури, ані під час складання офіційного протоколу. Нарешті, ані постанова про виклик його до суду у зв'язку з невиконанням умов програми пробації, ані постанова про скасування відстрочки виконання покарання у вигляді позбавлення волі не були перекладені мовою, якою він розмовляє або яку він розуміє.

За цих обставин суд, який звернувся з попереднім запитом, по суті запитує, чи статті 2(1) та 3(1) Директиви 2010/64 та стаття 3(1)(d) Директиви 2012/13, у світлі статей 47 та 48(2) Хартії, слід тлумачити як такі, що виключають національне законодавство, за яким, по-перше, порушення прав, встановлених у цих положеннях зазначених директив, може бути ефективно заявлене лише особою, яка користується цими правами, а, по-друге, таке порушення має бути заявлене у встановлений строк, у разі інакшого оскарження буде визнано таким, що втратило силу через прострочення.

Суд ЄС наголосив, що коли положення директиви, що стосуються її предмета, видаються *безумовними та достатньо точними*, фізичні особи можуть посылатися на них у національних судах проти відповідної держави-члена, *навіть якщо остання не впровадила директиву у внутрішнє законодавство до закінчення встановленого строку або якщо вона не впровадила директиву належним чином* (рішення від 14 січня 2021 року у справах *RTS infra* та *Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel*, C-387/19). Суд ЄС обґрунтував, що

положення права ЄС є, по-перше, безумовним, якщо воно встановлює зобов'язання, яке не обмежується жодними умовами або не залежить у своєму виконанні чи наслідках від вжиття будь-яких заходів з боку інституцій Європейського Союзу або держав-членів, і, по-друге, достатньо точним, щоб на нього міг покладатися фізична особа та щоб його застосовував суд, якщо воно встановлює обов'язок у недвозначних формулюваннях.

Крім того, Суд ЄС постановив, що, хоча директива залишає державам-членам певну свободу дій при прийнятті правил для її виконання, положення цієї директиви може вважатися безумовними і точними, якщо воно однозначно покладає на держави-члени чітке зобов'язання щодо результату, який має бути досягнутий, що не пов'язано з жодними умовами щодо застосування встановленого ним правила.

Оскільки стаття 2(1) та стаття 3(1) Директиви 2010/64 і стаття 3(1)(d) Директиви 2012/13 чітко та безумовно визначають зміст і сферу застосування прав кожної підозрюваної або обвинуваченої особи на отримання послуг перекладу та перекладу основних документів, а також на інформування про ці права, ці положення слід вважати такими, що мають пряму дію, внаслідок чого будь-яка особа, яка користується цими правами, може посилаватися на них проти держави-члена у національних судах.

З огляду на це Суд ЄС дійшов висновку, що стаття 2(1) та стаття 3(1) Директиви 2010/64/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року про право на усний переклад та письмовий переклад у кримінальному провадженні та стаття 3(1)(d) Директиви 2012/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 травня 2012 року про право на інформацію у кримінальному провадженні, у світлі статті 47 та статті 48(2) Хартії основних прав Європейського Союзу та принципу ефективності, слід тлумачити як такі, що унеможливають застосування національного законодавства, згідно з яким порушення прав, передбачених цими положеннями зазначених директив, має бути оскаржене особою, яка користується цими правами, у встановлений строк, у разі недотримання якого таке оскарження втрачає силу, якщо цей строк починає відраховуватися до того, як відповідна особа була поінформована, мовою, якою вона розмовляє або яку розуміє, по-перше, про наявність та обсяг її права на усний та письмовий переклад, а по-друге, про наявність та зміст відповідного важливого документа та його наслідки (Judgement of the Court (First Chamber) 1 August 2022).

Висновки. Євроінтеграційні зобов'язання України щодо гарантування та забезпечення високого рівня захисту прав людини, зокрема права мати перекладача та права на переклад документів, зумовлює доцільність узагальнення судової практики з означених питань, розробки законопроекту про службу судових перекладачів, створення Реєстру судових перекладачів з метою ефективного

та високопрофесійного забезпечення прав учасників кримінального провадження, які не володіють мовою судочинства. Так, до Кримінального процесуального кодексу України необхідно внести доповнення щодо переліку документів, які підлягають обов'язковому перекладу. Зокрема, ч. 1 ст. 68 КПК України викласти у такій редакції: «1. У разі необхідності у кримінальному провадженні перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження або слідчий суддя чи суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача), включеного до Реєстру судових перекладачів» на всіх стадіях кримінального провадження; ч. 4 ст. 68 КПК України удосконалити, шляхом виключення обов'язку слідчого судді або суду перевіряти кваліфікацію, оскільки кваліфікаційні вимоги встановлюються перед включенням до Реєстру судових перекладачів. Суд лише перевіряється в особі перекладача, з'ясовує його стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком і роз'яснює його права і обов'язки.

Ч. 5 ст. 68 КПК України, якою передбачається відповідальність перекладача за завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, доповнити (за досвідом держав-членів ЄС) наступним: «строк давності притягнення до відповідальності становить десять років» (за досвідом держав-членів ЄС). Законом України «Про судових перекладачів» передбачити кваліфікаційні вимоги (вища лінгвістична, філологічна чи інша перекладацька спеціальність), спеціальну перевірку на предмет судимості тощо, та покласти відповідальність за ведення Реєстру судових перекладачів на Міністерство юстиції України.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Остапенко Я.С. Проблемні питання залучення перекладача у кримінальному провадженні. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики*. Харків, 2018. С. 139-141. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/65.pdf
2. Габлей Н.Г. Право засудженого на участь перекладача у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Серія ППABO. 2018. Випуск 53. Том 2. С. 105-108. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b36ae9da-2a7a-45b9-99cb-40b0bc1603a7/content>
3. Літвін К.А. Деякі питання оплати послуг перекладача у кримінальному процесі України. URL: <https://www.litwin-rzeszow.pl/uk/blog/deyak-pitannya-oplati-poslug-perekladacha-u-kriminalnomu-protses-ukrani>
4. Калужна О.М. Залучення, відвід і заміна перекладача у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. № 2 / 2021. С. 191-205. URL: https://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/2_2021/29.pdf DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.2.27>
5. Сіренко О.В. Участь перекладача у кримінальному провадженні: зарубіжний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3/2020. С. 408-411. URL:

https://lsej.org.ua/3_2020/101.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/99>

6. Страшок А.А. Процесуальне становище перекладача: особливості залучення та участі у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми держави і права*. Випуск 52. 2021. С. 151-160. URL: <https://www.apdp.in.ua/v92/18.pdf> DOI <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i92.3271>

7. Мирний П. Рідна мова. 1920. URL: https://osvita.ua/school/literature/m/71356/#google_vignette

8. Umberto Eco in Normale, Riflessioni sulla traduzione - 16 maggio 2003. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3vdQaTDiQ5w>

9. Traite sur le fonctionnement de L'union Européennes, 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:fr:PDF>

10. Charte des droits fondamentaux de L'union Européenne (2000/C 364/01). URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fr.pdf

11. Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union COM (2010) 573. Brussels, 19.10.2010. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52010DC0573>

12. Strategy to strengthen the application of the Charter of Fundamental Rights in the EU. Brussels, 2.12.2020. COM(2020) 711 final. EUROPEAN COMMISSION. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0711&qid=1608047356199>

13. The Court in numbers. Figures as of 31.12.2025. URL: https://curia.europa.eu/site/jcms/d2_5103/fr/la-cour-en-chiffres

14. Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1490092833224&uri=CELEX%3A32012L0013>

15. Directive 2010/64/UE du Parlement Européen et du Conseil du 20 octobre 2010 relative au droit à l'interprétation et à la traduction dans le cadre des procédures pénales. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=celex%3A32010L0064>

16. Rapport de la Commission au OMISSION AU Parlement Européen et au Conseil sur la mise en œuvre de la directive 2010/64/UE du Parlement européen et du Conseil du 20 octobre 2010 relative au droit à l'interprétation et à la traduction dans le cadre des procédures pénales. Bruxelles, le 18.12.2018 COM(2018) 857 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=CELEX%3A52018DC0857>

17. Judgement of the Court (First Chamber) 6 October 2021. Case C-338/20, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62020CJ0338>

18. Presuda Suda (peto vijeće) 12. listopada 2017. C-278/16. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:62016CJ0278>

19. Judgement of the Court (First Chamber) 1 August 2022. C-242/22 PPU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0242>

REFERENCES:

1. Ostapenko Ya.S. (2018). Problemni pyannia zaluchennia perekladacha u kryminalnomu provadzhenni [Issues Regarding the Involvement of an Interpreter in Criminal Proceedings]. Aktualni pyannia dosudovoho rozsliduvannia ta tendentsii rozvytku kryminalistychnoi metodyky - Current Issues in Pretrial Investigation and Trends in the Development of Forensic Methods. 2018. P. 139-141. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/65.pdf

2. Hablei N.H. (2018). Pravo zasudzheno na uchast perekladacha u kryminalnomu provadzhenni [The right of a convicted person to have an interpreter present during criminal proceedings]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, "Law" Series. Issue 53. Volume 2. 2018. P. 105-108. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b36ae9da-2a7a-45b9-99cb-40b0bc1603a7/content>

3. Litvin K.A. (2016). Deiaki pyannia oplaty poslug perekladacha u kryminalnomu protsesi Ukrainy [Some Issues Regarding

Payment for Translation Services in Ukraine's Criminal Proceedings]. URL: <https://www.litwin.rzeszow.pl/uk/blog/deyak-pitan-nya-oplati-poslug-perekladacha-u-kryminalnomu-protses-ukrani>

4. Kaluzhna O.M. (2021). Zaluchennia, vidvid i zamina perekladacha u kryminalnomu provadzhenni [Appointment, Recusal, and Replacement of an Interpreter in Criminal Proceedings]. Pravo i suspilstvo - Law and Society. No. 2. 2021. P. 191-205. URL: https://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/2_2021/29.pdf DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.2.27>

5. Sirenko O.V. (2020) Uchast perekladacha u kryminalnomu provadzhenni: zarubizhnyi dosvid [The Role - of Interpreters in Criminal Proceedings: International Experience]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Electronic Journal of Legal Science. No. 3/2020. P. 408-411. URL: https://lsej.org.ua/3_2020/101.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-3/99>

6. Strashok A. (2021). Protseualne stanovyshche perekladacha: osoblyvosti zaluchennia ta uchasti u kryminalnomu provadzhenni [The Procedural Status of an Interpreter: Specifics of Engagement and Participation in Criminal Proceedings]. Aktualni problemy derzhavy i prava - Current Issues in State and Law. 52. 2021. P. 151-160. URL: <https://www.apdp.in.ua/v92/18.pdf> DOI <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i92.3271>

7. Myrnyi P. (1920). Ridna mova [Native Language] URL: https://osvita.ua/school/literature/m/71356/#google_vignette

8. Umberto Eco in Normale, Riflessioni sulla traduzione - 16 maggio 2003. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3vdQaTDiQ5w>

9. Traite sur le fonctionnement de L'union Européennes, 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:fr:PDF>

10. Charte des droits fondamentaux de L'union Européenne (2000/C 364/01). URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fr.pdf

11. Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union COM (2010) 573. Brussels, 19.10.2010. Communication from the Commission. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52010DC0573>

12. Strategy to strengthen the application of the Charter of Fundamental Rights in the EU. Brussels, 2.12.2020. COM(2020) 711 final. EUROPEAN COMMISSION. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0711&qid=1608047356199>

13. The Court in numbers. Figures as of 31.12.2025. URL: https://curia.europa.eu/site/jcms/d2_5103/fr/la-cour-en-chiffres

14. Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1490092833224&uri=CELEX%3A32012L0013>

15. Directive 2010/64/UE du Parlement Européen et du Conseil du 20 octobre 2010 relative au droit à l'interprétation et à la traduction dans le cadre des procédures pénales. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=celex%3A32010L0064>

16. Rapport de la Commission au Parlement Européen et au Conseil sur la mise en œuvre de la directive 2010/64/UE du Parlement européen et du Conseil du 20 octobre 2010 relative au droit à l'interprétation et à la traduction dans le cadre des procédures pénales. Bruxelles, le 18.12.2018 COM(2018) 857 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=CELEX%3A52018DC0857>

17. Judgement of the Court (First Chamber) 6 October 2021. Case C-338/20, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62020CJ0338>

18. Presuda Suda (peto vijeće) 12. listopada 2017. C-278/16. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:62016CJ0278>

19. Judgement of the Court (First Chamber) 1 August 2022. C-242/22 PPU. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0242>

Дата першого надходження статті до видання: 24.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.09.2026

ISSN: 2307-8049 (Print)

ISSN: 2663-2799 (Online)